

ИШАО САМ У ВОДЕНИЦУ

Ишао сам у воденицу у Равну Ријеку
Са оцем и Враницом да товар жита
Самеље камен окупан у млијеку
Да се испече погача, сита.

Улицом ударају гвоздене копите
А Сунце ври изнад главе
Донесосмо брашно да се направи пита
Котурача од масног сира љепша од баклаве.

И кад се вратимо дан хода
Враници сапи окваси зној
Ко би могао да је прода
Кад ствара хљеб и живот мој.

Јер Враница оврше жито касом
Док самеље снопље у зрно и трину
Она би оца познала гласом
Када би пасла на Планину.

Сад кад је прошло много времена
И нови живот се Богоствори
Живим срећан због тог бремена
Исти живот о ком пјесма говори.

*Бијело Поље,
на Божић 7. јануара 2024.*

Богољуб Делић

ОТАЦ ЛАЗАР И МАЈКА СТАНИЦА

Отац и мајка су у мени стварали и рађали посебну љубав коју сам увијек гајио према њима. То није била само ствар васпитања, него и једне неописиве, истинске љубави којом ме је Бог обдарио, запљуснувши ме најљепшим емоцијама среће и радости при самој помисли на њих, при сваком сусрету и њиховој појави.

Што сам више одрастао и постајао свјестан окружења и свијета у коме живим, то је однос према родитељима бивао све чвршћи, јачи и нераскидивiji. Они су ме створили, подigli мене и нас – њихову дјецу, жртвовали се, мучили, улагали огроман труд и рад да нас изведу на пут, школују и дочекају радост од нас: да и ми створимо своје породице и покажемо захвалност за све што су нам учинили.

Прије свега, они су нас васпитали. Читаво Бијело Поље је деценијама причало да нема примјернијег и бољег васпитања од онога које су имала Лазарева и Станичина дјеца. А када смо Драго и ја отишли у гимназију и на факултет, не само професори него и грађани и чаршија говорили су о нама са посебним дивљењем и радошћу.

Отац је био мудар човјек. Не само што је купио имање у граду да би школовао дјецу, не жалећи ни краву да прода за њихово школовање, него је знао да дјеца што прије треба да се запосле. Зато је сина Павића и кћерку Зорку уписао у школе послије којих се одмах могло добити запослење, да би могли финансијски помоћи млађој браћи, родитељима и породици у цјелини.

Отац и мајка су се узели из љубави. Изродили су четири сина и једну ћерку – укупно петоро дјеце – и остали су вјерни једно другоме до краја живота. Ја сам им био треће дијете, послије Паја и Зорке, а прије Драга и Томаша. Мајка

је често говорила о своме тешком животу и о томе да јој је још троје дјеце умрло у најранијем добу. То су била тешка времена, када се живјело скромно и радило много.

Отац Лазар Делић био је снажан и здепаст човјек, снажан као див: широких плећа, јаких руку, широких образа, црвен у лицу, крепког тијела. Био је лијеп и згодан, озбиљан и поносан, оштрог мушког погледа и држања – права људска снага.

Увијек је носио црногорску капу, златним жицама извезен прслук – џамадан, бијелу кошуљу, панталоне и ципеле, а у џепу сат. Волио је да јаше коња, па је готово увијек био на њему – и кад иде у град, и кад посјећује родбину, пријатеље и комшије.

Када рекох да се оженио мојом мајком из љубави, то је зато што је она била двадесет година млађа од њега, а њихова љубав је изњедрила вјерност и породицу која је трајала до краја живота.

Лазар је имао око четрдесет година када се оженио Станицом, а она је тада имала око двадесет. Осим тога, наша мајка била је љепотица – невјероватно обдарена љепотом и стасом. Када сам се ја родио, отац је већ имао око педесет година.

Кажу да су дјеца рођена у зрелим годинама паметна и талентована. То се и показало као истина током мог животног пута, а исто тако и Драговог.

Отац је имао изузетне физичке предиспозиције. Посједовао је огромну снагу: могао је подићи и понети велики терет, косити по читав дан под сунцем, у шуми сам одсјећи храстова дрва и натоварити их на коња, преносити котаре ђубрива, везати товарије сијена у конопце са беочугом од дрвета, а у једној страни би било и до осамдесет килограма сијена. Такав товар умео је сам изнијети кући на леђима и раменима.

Могао је натоварити и тешке вреће пшенице, по осамдесет килограма, и носити их на леђима или их товарити на коња, па однијети у воденицу, и то често далеко – из Бијелог Поља све до Равне Ријеке. Умјело се и са животињама: укротио би огромног коња, волове или бикове. Пео се на високе храстове, окресавао гране и лишће да би га осушио за зимску

сточну храну. Орао је дубоке бразде, ногом преврћући бусен, користио је плугове, везао сметове и снопове жита, увијао их да буду тежи и до тридесет килограма, а онда их умијећем слагао у крстине.

Када би косом застругао и припремио гумно, слагао је жито у круг око стожета, а онда би двоје коња, које је касом гонио, газило и вршило класје. И све је то радио с молитвом у срцу – прекрстио би се и помолио Богу кад би чуо звона са цркве, па би онда наставио свој посао.

Када би отац ђенуо или трпао сијено, одлазио је у Гај, у шуму, и ту би одсјекао сирову, дугачку и тешку стожину. Сâм би је подизао увис и побијао у земљу. Ћускијом би направио рупу, а онда десетак пута ударио и утврдио стабло док не постане чврсто.

Ја сам свуда ишао за оцем, као и сва његова дјеца. Учио сам од њега, гледао шта ради, чудио се његовој снази и био поносан што имам тако снажног и радног оца. Трудио сам се да у свему будем послушан и вриједан, као он.

Отац је био страх и трепет не само за мене и нас, његову породицу, него и за све људе који су га познавали. Чекали су прилику да га виде, да с њим људски проговоре и стегну му руку – руку поштења, добра и благослова.

Ми, његова дјеца, нисмо се плашили оца зато што нас је волио неизрецивом љубављу, већ због тога што смо знали да, ако нешто погријешимо – ако нам стока уђе у пшеницу или на њиву и направи штету – чека нас батина. Отац је био веома строг, одмјерен и тачан!

Још ћу касније говорити о оцу Лазару, на више мјеста током мог животног пута. Ово је само уводна прича, један чин који говори о његовом карактеру и његовој снажној личности.

Отац је рано остао без свога оца, мог дједа Милоша Делића – чувеног јунака и комите, учесника Балканских ратова и Првог свјетског рата – кога су Швабе јавно објесиле у Пљевљима 1916. године. Те године Лазар је могао имати између шест и дванаест година. Подаци о његовом рођењу различито су уписани: у матичним књигама, личној карти и здравственој књижици, године се крећу од 1904. до 1910. Али ће

прије бити да је 1904. права година његовог рођења, јер је и сам тако говорио.

У вихору рата, кад му погубише оца Милоша, Лазар је био дјечак – мали или тек одрастао – који је остао с мајком Вукосавом, рођеном Бошковић, и сестрама Даринком (касније удатом Конатар) и Јелицом (касније удатом Зејак). Колико је било тешко скућити кућу коју су Швабе запалиле, надокнадити стоку коју су одвели, храну, мрс, ракију и све што је у пламену нестало – можемо само замислити. Најбоље је то знао управо Лазар. Зато је одлучио да постане домаћин својим радом, достојан свога славног оца Милоша Делића.

Отац је за живота ријетко говорио о тим временима – или зато што није све упамтио, јер је био малољетан, или зато што није волио да се присјећа. Али зато је бака Вукосава више знала о Милошу и његовој погибији. За живота је примала инвалидску накнаду – за свог мужа који је објешен у рату, и за претрпљену бол, терор и муке које је подносила. Под старост је ишла повијена, сломљена од толиког мучења и бастињања које су јој приређивале Швабе.

Отац Лазар је, по Божијем закону и Светом писму, тако и живио – носећи свој крст у рукама, тешко бреме живота кроз све године. Тај Божји завет да опстане и постане, Лазар Делић, са свим својим врлинама, био је дубоко урезан у његову свијест и разум.

Док су у тим тешким годинама о Лазару и његовим сестрама – дјечи Милоша Делића – бринули њихови ујаци по мајци Вукосави – Бошковићи, из чувене куће Мијаила Кика Бошковића у Барицама, највише је сам Лазар својим радом и знањем подизао и стицао имање, једно по једно. Тако је корак по корак градио свој напредак у животу.

Али, гле судбине и предосјећаја – историја се поновила. Лазар је готово доживио исту судбину свога оца Милоша у Другом свјетском рату. Немци су га одвели у заробљеништво, у логор у Њемачкој, из којег се вратио жив и здрав тек по завршетку рата и капитулацији Њемачке. Вратио се с траумама и животном школом каква се само у паклу може научити. Када је рат завршен, Лазар Делић се пјешке вратио из њемачког ропства у свој Потрк.